

KİTAP TANITIMI

JEO ENERJİK BAKIŞ: AB BAĞLAMINDA ENERJİ POLİTİKALARINDA JEO-ENERJİ ALANLARI

YAZARLAR:

Hasan SAYGIN ve Ceyhan ÇELİK

*İstanbul Aydın Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2011,
179 Sayfa, ISBN: 978-605-4303-13-7.*

Şebnem KÖSE*

Enerji, günümüzde devlet politikalarının belirlenmesi ve dünyayı şekillendirmesi bakımından çok önemli bir faktör haline gelmiştir. Hasan Saygın ve Ceyhan Çelik'in *Jeo-Enerjik Bir Bakış: AB Bağlamında Enerji Politikalarında Jeo-Enerji Alanları* başlıklı kitabı bugünkü enerjinin önemini, enerjinin uluslararası politikalara etkisini ve dünya enerji güvenliğini incelemektedir. Kitap 3 ana bölümden oluşmaktadır.

Kitabın Birinci Bölümü *Enerji Politikğine Giriş* başlığıyla verilmektedir. Bu bölümde devletlerin gücü ile enerji kaynakları arasındaki ilişki ele alınmaktadır. Ülkelerin enerji politikalarına yaklaşımları, bunun uluslararası sisteme etkileri, alternatif yeni yaklaşımların belirlenmesi işlenmektedir. Bu bağlamda, gücü elde etme mücadelesinde temel unsur olarak görülen enerji kaynaklarının, Soğuk Savaş sonrası dönemdeki mücadelenin ana teması olduğu belirtilmektedir. Günümüzde enerji kaynaklarına ve enerji ulaşım yollarının kontrolüne sahip olmanın her zamankinden çok daha fazla önem kazandığına ilişkin bilgiler verilmektedir. Petrol ve doğalgaz ile ilgili mevcut olan Piyasa ve Kurumlar yaklaşımı ile Bölge ve İmparatorluklar yaklaşımı ele alınmaktadır. Bu iki yaklaşımın özellikleri ve ayrıca farkları anlatılmaktadır. Yaklaşımların yetersizliğinden bahsedilip, yeni bir perspektif olarak “Jeo-enerji Alanı” ortaya koyulmaktadır.

Kitabın İkinci Bölümü *AB ve Rusya Ekseninde Jeo-enerji Alanları* başlığıyla verilmektedir. Karşılıklı bağımlılığın yüksek olduğu AB - Rusya Jeo-enerji Alanı'nın aktörleri arasındaki ilişkinin seyri, diğer alanları da doğrudan etkilemekte, hatta yeni Jeo-enerji alanlarının oluşmasına neden olmaktadır. AB üye ülkelerin enerji üretim ve

* Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi.

tüketim rakamları ile AB'nin petrol ve doğalgaz ithal ettiği ülkeler ve ithalat oranları verilerek Birliğin Rusya'ya bağımlılığı gösterilmekte, bunun AB için sakıncaları dile getirilmektedir.

Rusya, enerji kaynaklarını sadece devlete gelir sağlayan bir kaynak olarak değil, dış politikada mutlaka kullanılması gereken stratejik bir unsur olarak görmektedir. Bu bağlamda, kitapta ulusal ve uluslararası petrol ve doğalgaz şirketleri dile getirilirken Rusya'da GAZPROM'un önemi dile getirilmektedir. Geçiş ülkesi Ukrayna ve Belarus'taki boru hatları ile taşınan petrol ve doğalgaz anlatılırken, Rusya'nın bu geçiş ülkeleriyle arasındaki enerji krizlerine değinilmektedir. Petrol ve doğalgaz krizleri, bu önemli enerji kaynakları üzerinden gerçekleştirilen hesaplaşmalara dayandırılmaktadır.

Kitapta AB-Rusya Jeo-enerji Alanı'nda gündemdeki boru hatları projelerinin ayrıntıları verilmektedir. Avrupa'ya enerji akışında Türk Boğazları'nın konumundan bahsedilirken, Türkiye'nin aslında boğazların petrol taşıma kanalı olarak kullanılmaktan kurtarılmasını istediği anlatılmaktadır. Bu isteği gerçekleştirecek mevcut projelere ayrıntılı olarak yer verdikten sonra bu projelerin birbirine rakip projeler olduğunun altı çizilmektedir. AB, Rusya'ya olan enerji bağımlılığını, enerji arz güvenliğine yönelik bir tehdit olarak görmekte, bu nedenle ortaya yeni Jeo-enerji Alanları çıkarmak istemektedir. Bu bağlamda, kitapta AB-Norveç, AB-Kuzey Afrika, AB-Hazar Havzası/Ortadoğu Jeo-enerji Alanlarından ayrıntılı olarak söz edilmektedir. Petrol ihracatının %46,2'sini ve doğalgaz ihracatının da %55,3'ünü sadece AB'ye yapan Rusya ise, ihracat yelpazesini genişletmek amacıyla Birliğe üye devletlere alternatif Jeo-enerji Alanları yaratmaya çalışmaktadır. Bununla ilgili olarak Rusya-Türkiye/İsrail ve Rusya-Uzakdoğu gibi Jeo-enerji Alanları anlatılmaktadır.

Kitabın Üçüncü Bölümü, *Jeo-enerji Alanları ve Türkiye'nin Enerji Güvenliği* başlığıyla anlatılmaktadır. Türkiye, petrol ve doğalgaz rezervleri bakımından çevresindeki ülkelere göre çok düşük miktarlarda kaynağa sahiptir. Ancak, dünyanın ispatlanmış petrol rezervlerinin %72,7'si, doğalgaz rezervlerinin ise %71,8'i Türkiye'nin yakın coğrafyasında yer almaktadır. Bu önemli jeopolitik konumu ile üretici ülkeler ile tüketici ülkeler arasında doğal bir köprü işlevi görmektedir. Bu bağlamda, incelediğimiz bu kitapta Türkiye'nin ana enerji politikaları ve stratejileri verilmektedir. Türkiye'nin birincil enerji tüketiminde kaynakların payları verilerek, petrol ve doğalgazın enerji ihtiyacındaki önemi vurgulanmaktadır. Petrol üretim ve

tüketim rakamları verilerek Türkiye'nin net bir petrol ithalatçısı olduğu söylenirken, tükettiği doğalgazın ise neredeyse tamamını ithal eden Türkiye'nin bu konuda Rusya'ya bağımlılığının her yıl katlanarak arttığı vurgulanmaktadır. Türkiye'nin 1980'li yıllarda başlayan ve günümüzde de sürmekte olan özelleştirme politikaları nedeniyle, enerji alanında çok başlı ve çok parçalı bir yapı içerisinde yönetilemez hale getirildiği dile getirilmektedir. Enerjinin, kamusal hizmet anlayışıyla ele alınması gereken temel bir altyapı hizmeti olarak görülmekten ve değerlendirilmekten çıkarılarak piyasalaştırılmış olması eleştirilmektedir.

Türkiye'nin enerji tüketiminin 2020 yılında 282 milyon ton petrol eşdeğerine yükseleceği tahmin edilmektedir. Ancak, çok düşük oranlarda petrol ve doğalgaz rezervlerine sahip olan Türkiye'nin "21. Yüzyılın Enerji Merkezi" olma doğrultusunda politika ve stratejilerini belirlemesi gerektiği vurgulanmaktadır. Türkiye'nin enerji güvenliğini sağlaması amacıyla kaynak ve güzergâh çeşitliliğinin temininin hayati önem taşıdığı dile getirilmektedir. Türk Boğazları'nın dar olması ve taşıma kapasitesini doldurmuş olması nedeniyle Türk Boğazları'nı baypas edecek alternatif boru hattı projeleri tartışılmaktadır. Bu bağlamda kitapta, Samsun (Ünye)-Ceyhan Petrol Boru Hattı Projesi ile Burgaz-Dedeoğaç Petrol Boru Hattı Projesi'nin son durumundan bahsedilmektedir.

Bu bölümde ayrıca Türkiye'nin Güney Akım Projesi'ne onay verme sürecinden söz edilmektedir. Türkiye için Irak-Türkiye Petrol Boru Hattı'nın öneminden söz ederken, tam kapasite ile çalıştığında Türkiye'nin Bölgesel Enerji Merkezi olarak kilit rolünü güçlendireceği söylenmektedir. Stratejik bir proje olan Nabucco Projesi için Türkiye kilit ülke konumundadır. Türkiye için Nabucco, bir güven projesidir. Ayrıca, Nabucco projesi Türkiye'nin AB yolunda en önemli ilerleme kriterlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Son olarak ise Mavi Akım'ın Türkiye için olumlu ve olumsuz yanları söylenirken, Türkiye'nin Mavi Akım projesindeki hatalarından bahsedilmektedir.

Kitap için son bir değerlendirme yapacak olursak, verilen örnekler ve projelerin son durumları hakkında bilgiler içermesi bakımından jeo-enerji alanının anlaşılmasını ve yorumlanmasını güçlendirmektedir diyebiliriz. Elimizdeki bu kitap, dünya enerji sektörünün, küresel siyasette ve ülkelerin stratejilerinde ne kadar belirleyici olduğunu bizlere göstermesi açısından da önemli bir kaynaktır.